ప్రచురణార్థమైన

భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానము

క్రిమినల్ అప్పీలేట్ అధికారపరిధి

క్రిమినల్ అప్పీల్ నెం. 1931/2011

అశోక్ గులాబ్రావ్ బాండ్రే. **---అప్పీలుదారులు**

వెర్సస్

విలాస్ మధుకరరావు దేశ్ముఖ్ మరియు ఇతరులు **---ప్రతివాదులు**

<u>తీర్పు</u>

బి. ఆర్. గవాయి, న్యాయమూర్తి.

1. **చాలా సంకుచిత అభిప్రాయం నుండి అప్పీల్ తలెత్తుతుంది.**

2. ప్రతివాదులు భారత శిక్షాస్మృతి, 1860 (సంక్షిప్తంగా, "ఐపిసి") లోని సెక్షన్ 34తో పాటు చదివిన సెక్షన్లు 191,192,196,463,464,465,467,470 మరియు 471 కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి పాల్పడ్డారని ఆరోపిస్తూ అప్పీలుదారు ప్రతివాదులపై ఫిర్యాదు చేశారు.

3. అప్పీలుదారు చేసిన ప్రధాన ఆరోపణ ఏమిటంటే, ప్రతివాది నెం. 2 రామ్ ప్రసాద్ పంచేశ్వర్ నాటి క్రిమినల్ కేసు నెం. 19/2003 లో వ్యక్తిగత గుర్తింపు పత్రము మరియు హామీ పత్రము అనే తప్పుడు మరియు నకిలీ పత్రాలను తయారు చేశారని, మిగిలిన ప్రతివాదులు కుట్ర చేసి, ప్రతివాదులు నెం. 2 ను నకిలీ పత్రాలు చేయడానికి క్రియాశీలకంగా సహకరించారని పేర్కొన్నారు.

4. ఆ పత్రాలు చివరికి నాటి క్రిమినల్ కేసు నెం. 19/2003 లో రికార్డులో దాఖలు చేయబడ్డాయని అప్పీలుదారుపై జ్యుడీషియల్ మేజిస్ట్రేట్ ఫస్ట్ క్లాస్, రామ్టెక్ (ఇకపై దీనిని "జెఎంఎఫ్సి" అని పిలుస్తారు) ముందు పెండింగ్లో ఉన్నాయని అప్పీలుదారు కేసు.

5. 2004 నవంబర్ 6వ తేదీన మొదటి తరగతి జ్యుడీషియల్ మేజిస్ట్రేట్ జారీ చేసిన ఉత్తర్వుల ప్రకారం ఫిర్యాదును కొట్టివేశారు. తద్వారా వ్యధితుడైనందున , పునర్విమర్శ పిటిషన్ దాఖలు చేయబడింది.

6. నాగ్పూర్ అదనపు సెషన్స్ జడ్జి, 14 మార్చి 2005 నాటి ఉత్తర్వు ప్రకారం, అటువంటి ఫిర్యాదును సంబంధిత న్యాయస్థానం లేదా మరే ఇతర న్యాయస్థానం వ్రాతపూర్వకంగా దాఖలు చేయలేదని, అది కూడా ఒక సబార్డినేట్ కోర్ట్ లు పేర్కొన్నారు.

7. అయితే, అదనపు సెషన్స్ జడ్జి, పునర్విమర్శ పిటిషనర్లు చేసిన ఆరోపణలు తీవ్రమైన స్వభావాలు కలిగి ఉన్నాయని కనుగొన్నారు, అందువల్ల, 1973 క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, లోని సెక్షన్ 340 (సంక్షిప్తంగా, "సిఆర్.పి.సి") కింద అప్పీలుదారు దాఖలు చేసిన ఏదైనా దరఖాస్తు ఉంటే, జె. ఎం. ఎఫ్. సి తగిన ప్రాథమిక విచారణ చేసి, ఆ తరువాత, సిఆర్.పి.సి లోని సెక్షన్ 340 కింద ఉదేశించినట్లుగా తన నివేదిక నమోదు చేయాలని ఆదేశించారు.

8. పునర్విమర్శ న్యాయస్థానం జారీ చేసిన ఈ ఉత్తర్వును సిఆర్.పి.సి లోని సెక్షన్ 482 కింద దాఖలు చేసిన దరఖాస్తులో అప్పీలుదారు హైకోర్టులో సవాలు చేశారు. అదే తిరస్కరించబడింది. అందువల్ల, ప్రస్తుత అప్పీల్.

9. అప్పీలుదారు తరపున హాజరైన న్యాయవాది సచిన్ పాటిల్ మరియు ప్రతివాదుల తరపున హాజరైన న్యాయవాది శ్రీ రాహుల్ చిట్నిస్ మరియు శ్రీ ఆదిత్య అనిరుధ్ పాండే వాదనలు విన్నాము.

10. విచారణ పెండింగ్లో ఉన్న సమయంలో నకిలీ పత్రాలు తయారు చేయలేదని మిస్టర్ సచిన్ పాటిల్ పేర్కొన్నారు . ప్రతివాదులు ఇంతకుముందు నకిలీ పత్రాలను చేసి, అప్పీలుదారుపై చేపట్టిన చర్యలలో వాటిని ఉపయోగించారని అప్పీలుదారు వాదన అని పేర్కొనబడింది. అందువల్ల, సిఆర్.పి.సి లోని ప్రతిబంధకము 195 యొక్క నిషేధలు వర్తించదని పేర్కొనబడింది.

11. ఇక్బాల్ సింగ్ మార్వా మరియు మరొకరు v. మీనాక్షి మార్వా మరియు మరొకరి కేసులో ఈ కోర్టు రాజ్యాంగ ధర్మాసనం ఇచ్చిన తీర్పుపై సచిన్ పాటిల్ ఆధారపడ్డారు.

12. రాజ్యాంగ ధర్మాసనం తీర్పును హైకోర్టు సింగిల్ జడ్జి ముందు ఉదహరించినప్పటికీ, అది సరైన దృక్పథంలో పరిగణించలేదని సచిన్ పాటిల్ పేర్కొన్నారు.

13. దీనికి విరుద్ధంగా, పునర్విమర్శ న్యాయస్థానం జారీ చేసిన ఉత్తర్వులను అప్పీలుదారు ఇప్పటికే ఆమోదించారని, సిఆర్.పి.సి లోని సెక్షన్ 340 కింద మేజిస్ట్రేట్ ముందు దరఖాస్తును దాఖలు చేశారని మిస్టర్ రాహుల్ చిట్నిస్ పేర్కొన్నారు . ప్రస్తుత అప్పీల్లో మంజూరు చేసిన మధ్యంతర ఉపశమనం కారణంగా, ఆ దరఖాస్తును మరింత ముందుకు తీసుకెళ్లలేమని ఆయన పేర్కొన్నారు. ప్రస్తుత విషయంలో ఉన్న విషయము పూర్తిగా న్యాయస్థానం వెళ్ళకూడని మేధస్సు సంబంధిత విషయము అని ఆయన పేర్కొన్నారు.

14. శ్రీ ఆదిత్య అనిరుధ్ పాండే, మిస్టర్ రాహుల్ చిట్నిస్ విజ్ఞప్తిని బలపరుస్తున్నారు.

1 (2005) 4 SCC 370 4

15. సాక్ష్యము దాఖలు చేయడానికి ముందు సాక్ష్యముగా ఉపయోగించాలని కోరిన పత్రాలు ఇప్పటికే కల్పితమైనవి మరియు నకిలీవి అనే ఆరోపణ వచ్చినప్పుడు నిషేధిత ఉత్తర్వు సిఆర్.పి.సి లోని సెక్షన్ 195 కింద ఆంక్షలు వర్తిస్తాయా అనేది పరిశీలించాల్సిన ఇబ్బందికరమైన ప్రశ్న.

16. ఈ న్యాయస్థానం, సుర్జిత్ సింగ్ మరియు ఇతరులు వర్సెస్ బల్బీర్ సింగ్ కేసులో ఈ విధంగా అభిప్రాయాన్ని తీసుకున్నారుః

"**10.** ఒక నేరాన్ని గుర్తించడానికి, పత్రం, ఫోర్జరీకి పునాది, కోర్టు ముందు హాజరుపరచబడితే లేదా సాక్ష్యముగా ఇవ్వబడితే, సెక్షన్ 195 (1) (బి) (ii) కింద గుర్తింపును తీసుకునే అడ్డంకి ఆకర్షించబడుతుందని మరియు కోర్టు ద్వారా లేదా తరపున కోడ్ యొక్క సెక్షన్ 340 కింద సూచించిన విధానం ప్రకారం వ్రాతపూర్వకంగా ఫిర్యాదు దాఖలు చేయకపోతే క్రిమినల్ కోర్టు నేరాన్ని గుర్తించకుండా నిషేధించబడిందని స్పష్టం అవుతుంది. తద్వారా న్యాయ పరిపాలన యొక్క స్వచ్ఛతను కాపాడటం మరియు న్యాయ ప్రక్రియను కొనసాగించమని బలవంతం చేయకుండా లేదా బెదిరించకుండా కొన్ని పత్రాల రుజువులో సాక్ష్యమును ప్రవేశపెట్టుట సమర్పించడానికి పార్టీలను అనుమతించడం దీని లక్ష్యం. సెక్షన్ 195 యొక్క నిషేధలు కింద కవర్ చేయబడిన నేరాన్ని పరిగణలోకి తీసుకుంటుంది.

17. తదనంతరం, ఈ న్యాయస్థానం, సచ్చిదానంద్ సింగ్ మరియు మరొకరు v. బీహార్ రాష్ట్రం మరియు ఇంకొకరు కేసులో, ఈ విధంగా అభిప్రాయాన్ని తీసుకున్నారుః

“**11.** న్యాయస్థానంలో సమర్పించిన పత్రానికి సంబంధించి న్యాయ పరిపాలన ప్రభావితం చేసే ఏదైనా నేరం జరిగిందా లేదా ఆ కోర్టులో విచారణలో సాక్ష్యముగా ఇవ్వబడిందా అని నిర్ధారించడం కోడ్ లోని సెక్షన్ 340 (1) లో ఊహించిన ప్రాథమిక విచారణ పరిధి. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, పత్రం న్యాయస్థానం స్వాధీనం ఉన్న సమయంలో నేరం జరిగి ఉండాలి.

2 (1996) 3 SCC 533

3 (1998) 2 SCC 4935

12. ఒక పత్రం యొక్క ఫోర్జరీకి సంబంధించిన ఏదైనా నేరం కోర్టు ఆవరణకు వెలుపల మరియు కోర్టులో దానిని హాజరుపరచడానికి చాలా కాలం ముందు జరిగితే, ఆ పత్రం తరువాత కోర్టు రికార్డులకు చేరుకున్నందున న్యాయ పరిపాలన ప్రభావితం చేసేదిగా కూడా పరిగణించవచ్చనేది ఒక ప్రాయాసపెట్టె ఆలోచన అవుతుంది.

★ ★ ★

23. పైన పేర్కొన్న చర్చ యొక్క క్రమం ఏమిటంటే, కోడ్ యొక్క సెక్షన్ 195 (1) (బి) (ii) లో ఉన్న అడ్డంకి, పత్రాన్ని కోర్టులో హాజరుపరచడానికి ముందు పత్రం యొక్క ఫోర్జరీ జరిగిన కేసుకు వర్తించదు.

18. Cr.P.C లోని సెక్షన్ 195 యొక్క వివరణకు సంబంధించి తీసుకున్న రెండు విరుద్ధమైన అభిప్రాయాలను కనుగొన్న ఈ ప్రశ్నను ఇక్బాల్ సింగ్ మార్వా (సుప్రా) కేసులో ఈ కోర్టు రాజ్యాంగ ధర్మాసనానికి పంపారు. ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొన్న తీర్పులోని 7వ పేరాను సూచించడం సంబంధితంగా ఉంటుంది:

“**7.** సాదా పఠనంలో, సెక్షన్ 195 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) లోని క్లాజ్ (బి) (ii) రెండు వివరణలు ఇవ్వగలదు.సాధ్యమయ్యే ఒక వివరణ ఏమిటంటే, సెక్షన్ 463లో వివరించిన లేదా సెక్షన్ 471, సెక్షన్ 475 లేదా సెక్షన్ 476 ఐపిసి కింద శిక్షార్హమైన నేరం ఒక పత్రానికి సంబంధించి జరిగినట్లు ఆరోపించబడినప్పుడు, అది తరువాత ఏదైనా కోర్టులో విచారణలో సమర్పించబడుతుంది లేదా సాక్ష్యముగా ఇవ్వబడుతుంది, కోర్టు యొక్క ఫిర్యాదు అవసరం అవుతుంది. ఇతర సాధ్యమయ్యే వివరణ ఏమిటంటే, ఒక పత్రాన్ని సమర్పించినప్పుడు లేదా ఇచ్చినప్పుడు ఏదైనా న్యాయస్థానంలో విచారణలో సాక్ష్యము మరియు ఆ తరువాత దానికి సంబంధించి పైన పేర్కొన్నట్లుగా వర్ణించబడిన నేరం చేయబడుతుంది, న్యాయస్థానం ఫిర్యాదు అవసరం. ఈ వివరణపై, ఈ సెక్షన్ లో వివరించిన నేరం కోర్టులో పత్రాన్ని సమర్పించడానికి లేదా సాక్ష్యముగా ఇవ్వడానికి ముందు చేసి ఉంటే, కోర్టు ద్వారా ఎటువంటి ఫిర్యాదు అవసరం ఉండదు మరియు ప్రైవేట్ ఫిర్యాదు నిర్వహించబడుతుంది.పరిశీలన అవసరమయ్యే విషయము ఏమిటంటే, చట్టము యొక్క పథకం సంబంధించి కోరుకునే లక్ష్యాన్ని సాధించటానికి, రెండు వివరణలలో ఏది ఆమోదించబడాలి.”

19. పైన పేర్కొన్న వాటిని గమనించి, Cr.P.C లోని సెక్షన్ 195 కింద మొత్తం పథకాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకున్న తరువాత, అలాగే Cr.P.C లోని సెక్షన్ 340 కింద కూడా, ఈ కోర్టు ఈ విధంగా గమనించింది:

“**33.** పైన చేసిన చర్చను దృష్టిలో ఉంచుకుని, సచ్చిదానంద్ సింగ్ కేసులో సరైన నిర్ణయం తీసుకున్నారని, అందులో తీసుకున్న అభిప్రాయం సరైనదని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము.సెక్షన్ 195 (1) (బి) (ii) Cr.P.C. ఒక పత్రాన్ని సమర్పించిన తర్వాత లేదా ఏదైనా కోర్టులో విచారణలో సాక్ష్యముగా ఇచ్చిన తర్వాత, అంటే పత్రం

న్యాయస్థానం అధీనంలో ఉన్న సమయంలో మాత్రమే పేర్కొన్న నిబంధనలో పేర్కొన్న నేరాలకు పాల్పడినప్పుడు మాత్రమే ఆకర్షించబడుతుంది.

34. ప్రస్తుత కేసులో, వీలునామా తరువాత కోర్టులో సమర్పించబడింది.సెక్షన్ 195 (1) (బి) (ii) లో పేర్కొన్న విధంగా ఏ నేరమైనా, జిల్లా న్యాయమూర్తి న్యాయస్థానంలో హాజరుపరచబడిన లేదా దాఖలు చేసిన తర్వాత, ఆ వీలునామాకు సంబంధించి జరిగిందనేది ఎవరి కేసు కాదు. అందువల్ల, ప్రతిబంధకము 195 (1) (బి) (ii) Cr.P.C ద్వారా రెక్కించబడిన అడ్డంకి అమలులోకి రాదు మరియు ప్రతివాదులు దాఖలు చేసిన ఫిర్యాదు ఆధారంగా నేరాన్ని గుర్తించే కోర్టు అధికారంపై ఎటువంటి ఆంక్షలు లేవు.అదనపు సెషన్స్ జడ్జి మరియు హైకోర్టు తీసుకున్న అభిప్రాయం ఖచ్చితంగా సరైనది మరియు ఎటువంటి జోక్యం అవసరం లేదు."

20. ఈ విధంగా ఈ న్యాయస్థానం, అసమాన నిబంధనలపై, Cr.P.C లోని సెక్షన్ 195 (1) (బి) (ii) అనేది ఏదైనా న్యాయస్థానం ముందు విచారణల సమయంలో సాక్ష్యముగా సమర్పించిన లేదా దాఖలు చేసిన తర్వాత, అంటే పత్రం యొక్క అధీనం చట్టబద్ధమైన సమయంలో, ఒక పత్రానికి సంబంధించి పేర్కొన్న నిబంధనలో పేర్కొన్న నేరం జరిగినప్పుడు మాత్రమే ఆకర్షించబడుతుందని సచిదా నంద్ సింగ్ (పైన పేర్కొన్న) కేసులో తీసుకున్న అభిప్రాయం అని స్పష్టంగా చూడవచ్చు.న్యాయస్థానంలో హాజరుపరచడానికి ముందు కల్పితమని ఆరోపించబడిన వీలునామా విషయంలో, Cr.P.C లోని సెక్షన్ 195 (1) (b) (ii) ద్వారా సృష్టించబడిన ఆంక్షలు అమలులోకి రావు అని న్యాయస్థానం స్పష్టంగా పేర్కొంది.

21. అటువంటి సందర్భంలో, ఫిర్యాదుదారు చేసిన ఫిర్యాదు ఆధారంగా మాత్రమే నేరాన్ని విచారించే హక్కు కోర్టుకు ఉంటుందని తీర్పు ఇవ్వబడింది.

22. ఈ విషయం యొక్క ఆ దృక్పథంలో, రివిజినల్ కోర్టుతో పాటు హైకోర్టు తీసుకున్న అభిప్రాయం స్థిరమైనది కాదని మేము కనుగొన్నాము.

23. రివిజనల్ కోర్టుతో పాటు హైకోర్టు ఆమోదించిన ఆక్షేపిత తీర్పు మరియు ఉత్తర్వులను కొట్టివేయిబడి రద్దుచేయబడినవి

24. అప్పీలుదారు యొక్క ఫిర్యాదును దాని స్వంత విశిష్టతలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి ఈ విషయం వెంటనే జెఎంఎఫ్సి, రామ్టెక్కు తిరిగి పంపబడుతుంది.

25. దాదాపు ఒక దశాబ్దం పాటు వ్యాజ్యం పెండింగ్లో ఉందని పరిగణనలోకి తీసుకుని, అప్పీలుదారు యొక్క ఫిర్యాదును విశిష్టతలు ఆధారంగా వీలైనంత త్వరగా మరియు ఎట్టిపరిస్థితులలోను నేటి నుండి ఒక సంవత్సరం వ్యవధిలో నిర్ణయించాలని మేము జెఎంఎఫ్సిని అభ్యర్థిస్తున్నాము.

26. మేము విశిష్టలపై మీదఎటువంటి అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేసినట్లు భావించవద్దని మరియు ఇక్కడ గమనించిన ఏదీ విషయం యొక్క విశిష్టతల మీద ప్రభావం చూపుతుందని భావించరాదని మేము మరింత స్పష్టం చేస్తున్నాము.

27. అప్పీల్ పైన పేర్కొన్న నిబంధనల ప్రకారం పరిష్కరించబడుతుంది.

28. పెండింగ్లో ఉన్న దరఖాస్తులు ఏవైనా ఉంటే, పరిష్కరించబడతాయి.

న్యాయమూర్తి.
[బి. ఆర్. గవాయి]

న్యాయమూర్తి.
[సంజయ్ కరోల్]

న్యూ ఢిల్లీ;
ఏప్రిల్ 12,2023.